కోటగోడలు

పాలగుమ్మి పద్మరాజు

(1962 యువ మాసపత్రిక,దీపావళి సంచిక నుంచి)

పురాణ భారతభూమికి మా పల్లెటూరు వెన్నెముక, సందె మసకలో కోట గోడల మీద నిలబడి చూస్తే, వెట్ట కోసం ఒకరి నొకరు హత్తుకుని కూర్చున్న మార్గస్థుల గుంపులాగుంటాయి మా ఊరి పూరి గుడిసెలు. దూరాన పంటకాలవ పాములాగ వరిచేలలోంచి వంపులు తిరుగుతూ మా ఊరిని చుట్టి ప్రవహిస్తుంది.

మా ఊరి రాజవీధి కోటగుమ్మం దగ్గర ఆఖరవుతుంది. వీధికి ఇరుప్రక్కలా ఇళ్ళకు మధ్య అక్కడక్కడ లోతైన పాటిగోతులు ఆవులిస్తూ ఆకాశం వేపు చూస్తూంటాయి. ఇండ్ల ఆవరణకు చుట్టూ మట్టితో కట్టిన ముదురుగోడలు వానలకు కరిగి చారికలు పడ్డాయి. మదుర్ల మీది పెంకులు జారిపోయాయి అక్కడక్కడ. ఆ చారికలు పాతబడిపోయాయి. వీధి మధ్యలోని గుంటలు కూడా ఎప్పుడో పాతబడి పోయాయి. మా ఊళ్లో కొత్తది ఏదీ ఉండదు. పాతపడ్డదాకా దేన్నీ గుర్తించడం మాకు అలవాటు లేదు.

మా ఊళ్లో అన్నిటికన్నా పాతవి కోట గోడలు. అంచేతే అవి మా కందరికీ గర్వకారణం. ఆ గోడలు మా రాజవంశీయులకు ఆదిపురుషుడు వందమైళ్ళ దూరాన్నున్న ఆరుద్రకోడనుంచి మట్టి తెప్పించి, మేక పాలతో మర్దించి కట్టించాడని ప్రతీతి. ఒకానొకప్పుడు ఆంగ్లసైన్యాలు మా కోటని చుట్టుముట్టాయనీ, లోపలికీ, బయటికీ, మనుష్యుల రాకపోకలే కాకుండా, సరకుల రవాణా కూడా అరికట్టాయనీ, అప్పటి రాజా వారు, వారి సైన్యాలూ ఆకలి దప్పుల బాధ కాగలేక లొంగిపోయినప్పటికీ, కోటగోడలు మాత్రం ఆంగ్ల శతఘ్నుల ధాటికి అణుమాత్రం జంకక గర్వంగా నిలబడి భారతభూమి గౌరవం కాపాడాయనీ, మా పెద్దలు మాకు కథలుగా చెప్పేవారు. కాని ఇంత పౌరుషవంతమైన కోటగోడలూ కాలం తాకిడికి మాత్రం తలొగ్గి ఈ నాడు శిధిలావస్థలో ఉన్నాయి. గోడల పై భాగం అంతా అడివిలా దట్టంగా చెట్లు పెరిగి పోయాయి. మా కోటగోడలిప్పుడు త్రాచుపాములకు ఆవాసాలైనాయి.

మా ఊళ్ళో కరణం రామలింగం ఉన్నాడు. పురోహితుడు సుబ్బావధాని ఉన్నాడు. మంగలి రామన్న ఉన్నాడు. అతనే మా ఊరి వైద్యుడు కూడా.

వీరుగాక మా ఊళ్ళో పద్మసాని ఉంది, దొంగప్పన్న ఉన్నాడు. మా ఊళ్ళో అన్నింటిలాగే పద్మసానికి దొంగప్పన్నకీ మధ్య తగాదా కూడా చాలా పురాతనమైనది. అల్లిబిల్లిగా అల్లుకుపోయిన చరిత్ర అనే దొంకంతా కదిలించి, ఈ తగాదాల తాలూకు తల్లివేళ్ళు ఎక్కడున్నాయో పట్టుకోడం, ఈనాడు అసంభవం. ఒకరికొకరు గర్భశత్రువులని, ఇద్దరికీ తెలుసు, అంతే.

పద్మసాని ఇల్లు కోటగోడను ఆనుకుని ఉంది. ఒకప్పుడాఇల్లు చాలా వైభవంగా ఉండేది. ఆ వైభవం తాలూకు చిహ్నాలు, కాలమనే సాలిపురుగు అల్లిన దట్టమైన గూడులోంచి, ఈనాడు కూడా తొంగిచూస్తుంటాయి. దొంగప్పన్న ఇంటికీ, ఆ ఇంటికీ మధ్య ఒక్క గోడనే అడ్డం. దొంగప్పన్న దొడ్డికూడా కోటగోడని ఆనుకునే ఉంది. పద్మసాని అమ్మమ్మ కలవాణి, రాజావారితో తనకు గల పలుకుబడిని పురస్కరించుకుని అప్పన్న తాతని ఆ ఇంట్లోంచి వెళ్ళగొట్టి అది తన స్వాధీనంలోకి తెచ్చుకోవాలని ప్రయత్నించిందంట. అతను మాత్రం ధైర్యంగా నిలబడి తన ఇల్లు కలవాణి కాజెయ్యకుండా కాపాడుకున్నాడట. ప్రస్తుతం పద్మసానికి దొంగప్పన్న ఇల్లు సొంతం చేసుకోవాలన్న ఆశా లేదు, అందుకు అవకాశమూ లేదు. జమీందారువారి ఆసరా అంతకన్నా లేదు. కాని ఏది తరిగినా తగాదా మాత్రం పెరుగుతూనే ఉంది. తగాదాల దొంక ప్రతిదినం కొత్త చిగుళ్ళు తొడుగుతూనే ఉంది.

ఆ రోజున తగాదా దొంగప్పన్న కోడిపెట్ట మూలంగా వచ్చింది. అది మదురుదాటి పద్మసాని పెరట్లోకి పోయింది. అప్పన్న కోటగోడ ఎక్కి దాన్ని మొహమాటపెట్టి తిరిగి తన దగ్గరకు తెచ్చుకోవాలని ప్రయత్నించాడు. కాని అది తిన్న ఇంటికి ద్రోహం తలపెట్టి, రెండు ఇళ్ళకూ మధ్య అనాదిగా వస్తున్న వైరాన్ని మరిచిపోయి, పద్మసాని కోడిపుంజుతో సిగ్గూ బిడియం విడిచి సరసాలాడ్డం ప్రారంభించింది. దొంగప్పన్నకి కోపం ఆగలేదు. కోటగోడమీది నుంచి పద్మసాని పెరట్లోకి మెట్లున్నాయి. వెనక ఎప్పుడో వాటి ఉపయోగం ఉండేది. వాటిమీద ఏ మనిషయినా అడుగుపెట్టి కొన్ని సంవత్సరాలై ఉంటుంది. అప్పన్న కోపంతో ఒళ్ళు మరచిపోయాడు. ఆ మెట్లు చక చక దిగాడు. తన పెట్టని పట్టబోయాడు. అది దుబ్బులచుట్టూ అతన్ని తిప్పి మూడు చెరువుల నీళ్ళు తాగించింది. అయినా పట్టుదలతో దాని వెనకాల పరుగెత్తాడు హఠాత్తుగా.

“దొంగ! దొంగ!” అన్న పద్మసాని గొంతు విన్నాడు. పిడుగుపడినట్టు నిలబడిపోయాడు. ఇరుగు పొరుగు జనం చేరేసరికి కోడిపెట్ట మళ్ళీ అప్పన్న దొడ్లోకి ఎగిరిపోయింది. తను దొంగతనంకోసం రాలేదని నలుగురికీ రుజువుచెయ్యడానికి సాక్ష్యంగానైనా అది పద్మసాని దొడ్లో ఆగలేదు, ఆఖరికి.

పద్మసాని తన్ను దొంగన్నందుకు అప్పన్నకి కోపం రాలేదు. అప్పన్న పట్టపగలు దొడ్లో దూరి దొరికింది పట్టుకుపోయే చిల్లరదొంగకాదని పద్మసానికి బాగా తెలుసు. అతను దొంగతనానికిపోతే ఇంటికి కన్నం వేసి అర్ధరాత్రి వేళ రాజాలాగ ప్రవేశిస్తాడు. పద్మసాని “దొంగ దొంగ” అని అరవడం, పట్టపగలు అతను ఆమె దొడ్లో నలుగురికీ కనవడ్డం, అతనికి తలతీసేసినట్లైంది.

ఆ రోజున పద్మసాని మీద అతనికి అంతు లేని ద్వేషం కలగడానికి మరో కారణం ఉంది.

అది వరకు పద్మసాని అతన్ని ఎన్నో సార్లు దొంగ అని దూషించింది. కాని స్త్రీ సహజమైన సిగ్గు కనబరుస్తూ తెలుపువెనక నిలబడి ఆమె ఎంతగా అతన్ని దూషించినా, ఆమె కంటి ఎదట లేకపోవడం కారణంగా, అతను ఆమెకేమీ తీసిపోకుండా దులిపెయ్య గలిగేవాడు. ఈ రోజుని అతని కట్టెదుట నిలబడి ఆమె తిట్టింది. అతని పెదవి పెగలలేదు. అతని గర్వం దెబ్బతింది.

అప్పన్నకి సృష్టిలో మూడుగర్భశత్రువులు. మొదటిది ఆడది. ఆడదాని ముఖం వేపు కన్నెత్తిచూస్తే అతని నవనాడులూ క్రుంగిపోతాయి. అతనికి ముచ్చెమటలూ పోస్తాయి. వయసులో ఉన్నప్పుడు అతనికి కొంతమంది పడుచులతో చనువు ఏర్పడక పోలేదు. అయితే ఆ చనువు, గుడ్డి ఉద్రేకంలో అర్ధరాత్రి చీకటి మరుగున ఏర్పడ్డది. వీధిలో అతనికి ఆడది ఎదురైతే, అతను దూరంగా తొలగిపోయి తలవంచుకుని ఈ గండంగడుస్తే చాలన్నంత ఆందోళనతో సాగిపోతాడు. ఆడవాళ్ళంటే అతనికి గౌరవం, ఈర్ష్య, భయం.

అతని రెండో శత్రువు ఎలక. అతను కన్నంవేసినప్పుడు చూరెకలు చప్పుడు చేస్తే అతను మంచుగడ్డలా బిగుసుకుపోతాడు. ఎంత భయంకరమైన కుక్కనయినా అతను సునాయసంగా మచ్చిక చేసుకోగలడు. కాని అతని లాలనకి అణుమాత్రమైనా లొంగకుండా జర్రున జారిపోతాయి ఎలకలు.

ఇంక మూడో శత్రువు – రాంబాబు; పద్మసాని రెండేళ్ళకొడుకు. ఆమెకు నలభయ్యోపడి దాటిపోతుందనగా, అనుకోకండా పుట్టాడు. అతని కళ్లు రెప్పవాల్చకుండా సూటిగా చూసి అతన్ని భయపెడతాయి. ఆ చూపులు అప్పన్న గుండెల్లోకి చొచ్చుకుపోయి, అక్కడ పేరుకుపోయిన అశాంతిని కవ్వంలాగ చిలికి మనసంతా గందరగోళం చేసేస్తాయి. తల్లిలాగ రాంబాబు ఎప్పుడూ అప్పన్నని తిట్టిఎరగడు. అంతేకాదు – అతని చూపుల్లో చనువుచేసుకోవాలన్న కుతూహలం ఆకలిలాగ ఆవురుమంటుంది. అయితే ఏరకమయిన బంధాలన్న అప్పన్నకి అపరితమయిన భయం. ఆ చూపులు అతనికి యమపాశాల్లా కనబడతాయి. రాంబాబు ఎదట లేకపోయినా ఆ చూపులు అతన్ని వెంటాడుతుంటాయి.

ఆ మధ్యాహ్నం అలవాటు ప్రకారం అప్పన్న కోటగోడఎక్కి రావిచెట్టునీడలో నడుం వాల్చుకున్నాడు. ఆరవై ఏళ్ళ అతని జీవితంలో ఆనాడు జరిగినంత అవమానం ఇంకెప్పుడూ జరగలేదు. అతనికి జ్ఞానం వచ్చినదగ్గర నుంచీ జరిగిన విషయాలన్నీ తెరమీద బొమ్మల్లాగ అతని మనస్సులో కొచ్చి ఒత్తిడి చేశాయి.

అయిదేళ్ళ వయస్సులోనే తండ్రితో బాటు కన్నాలకు బయలుదేరి అతను కులవిద్య అతిశ్రద్ధగా నేర్చుకున్నాడు. అతని వేళ్ళకు అతిసున్నితమయిన స్పర్శజ్ఞానం అలవడింది. ఏ గోడనైనా సరే అతను తన వేళ్ళతో అప్యాయంగా తడిమితే, ఆ గోడ తన రహస్యాలన్నీ అతనికి విప్పి చెప్పేస్తుంది. ఎక్కడ లోని ఇటుకులు గుల్లబారిపోయాయో ఎక్కడ సిమెంటు గుణపం పోటుకన్నా జంకకుండా బిగుసుకుపోయిందో, అన్నీ దాపరికం లేకుండా చెప్పేస్తుంది. ఈనాటి కన్నపు దొంగలకి ఆ స్పర్శజ్ఞానం పోయింది.

వయసులో ఉన్నప్పుడు పద్మసాని మహావయ్యారంగా ఉండేది. ప్రతి సాయంత్రం ఆమె అందంగా అలంకరించుకుని, తన దొడ్డిలోంచి మెట్ల ద్వారా కోట గోడ ఎక్కి అవతల పక్క కోటలోకి దిగిపోతుండేది. రావిచెట్టు నీడలో నిద్ర నటిస్తూ పడుకున్న అప్పన్న ఆమెను రోజూ చూస్తుండేవాడు. అమె మెడ పండుతమలపాకులా వుండేది. దాని మీద కన్నపు కత్తికన్నా సన్నగా మూడు చారలుండేవి. చిన్న గడ్డానికి సరిగ్గా మధ్యని చక్కని సొట్ట ఉండేది. మధ్య పాపిడితీసిన ఆమె ముఖం ఎదురుగా నిలబడి చూస్తే అరకు చుక్కలా గుండేది. అతను రావిచెట్టు మొదట్లో తన కన్నపుకత్తితో ఎన్నో అరకు చుక్కలు గీశాడు ఆ రోజుల్లో. అవన్నీ ఇంకా అల్లాగే ఉన్నాయి. వెనకటి రోజుల్లో ఆమె ముఖాన్ని గుర్తుకు తెస్తున్నాయి.

ఆ రోజుల్లో పద్మసాని పెరట్లో మంచి పూలతోట ఉండేది. అప్పుడప్పుడు ఆస్థాన కవిగారు ఆ పెరట్లో ఆమెతో కూర్చుని పద్యాల్లో ఆమెతో సంభాషణ సాగించేవారు. ఆమె పద్యాల్లోనే సమాధానం చెప్పేది. ఆమె గొంతు తీగలాగ మోగేది. అప్పన్న రావిచెట్టు మొదట్లో పడుకుని చెవులప్పగించి వినేవాడు.

ఆమె పూర్తి పేరు పద్మాయతాక్షి. రాజు గారి మేనత్త పెట్టిందా పెద్దపేరు. రాజా వారికీ పద్మసానికీ మధ్య ప్రణయాన్ని వర్ణిస్తూ మంచి ప్రబంధ మొకటి రాశారు ఆస్థానకవిగారు.

పద్మసానికి కులవృత్తిమీద గురి చాలా ఎక్కువ. అయితే కాల ప్రభావానికి లొంగిపోయి తన కుమార్తెల కిద్దరికీ ఆమె పెళ్ళిళ్ళు చేసేసింది. అందుకు అన్ని విధాలా తగిన అల్లుళ్ళ దొరకడం ఒకటే కారణం కాదు. అప్పటికి రాజావారి ఆదరం సన్నగిల్లిపోవడం ముఖ్యకారణం. ఆ పెళ్ళికెప్పుడు అలంకరించారో ఆ ఇంటిని. ఆ తర్వాత మళ్ళీ ఆ ఇంటికి వెనకటి కళ ఎన్నడూ రాలేదు. పూలతోటలో చీదరగా గడ్డీ గాదం మొలిచిపోయాయి. గోడలకి వెల్లవెలిసి పోయింది. ఇంటి కప్పొకపక్క దిగి పోయింది. అది బాగుచేయించే ప్రయత్నం జరగలేదు. రాజావారే కోట వదిలేసి పట్నానికి పోయారు. అంచేత పద్మావతి మెట్లెక్కి కోటలోకి పోయే అవసరం తీరి పోయింది. ఆ మెట్ల అంచులు అరిగిపోయాయి. పద్మావతి శరీరంలోని సున్నితమైన వంపులన్నీ పూడిపోయాయి. ఆమె నడక మొద్దుగా బరువుగా తయారైంది. ఆ వెనకటి అందానికి చిహ్నాలుగా మెడమీద మూడుగీతలు మట్టుకు మిగిలాయి. అప్పన్న కిప్పుడు ఆమెను చూస్తే వెగటు.

అప్పన్నకీ పద్మసానికీ మధ్య తగాదాలు ఎల్లా ప్రారంభమైనా, ఒకలాగే ఆఖరవుతాయి. తన కులవృత్తి పద్మసాని కులవృత్తికంటే చాలా గౌరవమైనదని అప్పన్నకి గట్టి నమ్మకం. కాని అది రుజువు చెయ్యడానికి అవసరమైన వాదాలేవీ అతనికి సమయానికి తోచేవి కావు. అంచేత ఆమె గొంతు పెద్దది చేసి,

“కన్నాలేసుకు బతికే వెధవ్వి నువ్వూ మాట్లాడ్డవే.” అనగానే

“అబ్బోసి, కన్నెపిల్లవి, ముగ్గురుబిడ్డల్ని కన్నావు.” అని ఎత్తిపొడిచేవాడు. ఆ మాటనగానే ఆమె మూర్ఛపోయింది. “అబ్బా!” అని అరుస్తూ. వైద్యుడు రాముడు అది గుండె జబ్బుని అన్నప్పటికీ, అప్పన్నకి మట్టుకు అదొక పెద్దనాటకమని అనుమానం.

ఆనాటి పొద్దున్న అతనికి అన్యాయంగా జరిగిన అవమానం అతనిలో అగ్నిపర్వతంలా రగిలింది. అంతవరకూ అప్పన్న పద్మసాని ఇంటికెన్నడూ కన్నం వెయ్యలేదు. ఆమె ఆడది. ఒంటరిది. ఏ సహాయంలేని ఆమె ఇంటిని దోచుకోవడం తన వృత్తి ధర్మానికి వ్యతిరేకమనిపించింది అప్పన్నకి. కాని ఆ ఉదయం జరిగిన గొడవైన తరువాత ఆ రకమైన సంకోచాలు తన కనవసర మనిపించింది అప్పన్నకి. ఆమె తన హద్దుమీరి, ఆడదైయుండి కూడా, అతన్ని ఎదటబడి బహిరంగంగా తిట్టింది. ఇంక తన హద్దుల్లో మాత్రం అతనెందుకుండాలి? ఆమె ఇంటికి కన్నం వేస్తే అతని కేమి దొరుకుతుందన్నది వేరే విషయం. కన్నం వెయ్యడమే ముఖ్యం.

అర్ధరాత్రివేళ తన తొడలాగ తొడుకున్నాడ, అలవాటు ప్రకారం వొంటికి ఆముదం పట్టించాడు – ఎవరైనా పట్టుకుంటే జారిపోడానికి. కన్నపు కత్తి మొలలో దోపాడు. బుగ్గని పొగాకు బిగించాడు. అడ్డుగోడ దూకి అవతల ఆవరణలో ప్రవేశించాడు.

పద్మసాని పడకగది ఇంటికి దక్షిణాన్నుంది. కాని ఆ గదికి కన్నం వెయ్యడానికి అతనికి మనసొప్పలేదు. ఉత్తరపువేపుని ఉన్నది ఆ ఇంట్లోకి పెద్దహాలు , హాలుకి కన్నం వెయ్యడం అతని వృత్తి విద్యకే వ్యతిరేకం, అయినా సరే అతను హాలు కిటికీ పక్కని మొహరించి కూర్చున్నాడు. కళ్ళు మూసుకున్నాడు. గోడని ఆప్యాయంగా నిమిరాడు. చూపుడువేలితో సున్నితంగా కొట్టిచూచాడు. ఆ గోడ ఇచ్చిన సమాధానం అతి శ్రద్ధగా విన్నాడు. కిటికీ కింద ఒక చోటు చూసుకున్నాడు. తను లోపలికి దూరడానికి వీలైనంత కన్నం తవ్వుకున్నాడు.

కన్నపుకత్తి మొలలో దోపాడు. కళ్లు మూసుకుని చేతులు జోడించి కులపెద్దల్ని భక్తిగా తలుచుకున్నాడు. ఒంగి జాగ్రత్తగా ఆ కన్నంలోనుంచి లోపలికి తొంగి చూశాడు. లోపల చీకటి, నిశ్శబ్ధం, అలవాటు ప్రకారం కాళ్ళు కన్నంలో పెట్టి మెల్లగా మోచేతుల మీద లోపలికి దేకాడు. అరవై ఏళ్ళ అతని అవయవాలు, ఇంకా అతను చెప్పినట్టు వింటాయి. లోపలికి కాస్త చప్పుడైనా చెయ్యకుండా చేరుకున్నాడు. కాళ్ళ మీద లేచి నిలబడ్డాడు. కళ్ళు చీకటికి అలవాటుపడేదాకా కాస్త నిలబడ్డాడు.

అకస్మాత్తుగా అతని నరాలన్నీ బిగుసుకుపోయాయి. చెమటతో శరీరమంతా తడిసిముద్దైపోయింది. ఆ చీకటిలోనుంచి ఒక ఆకారం క్రమంగా అతని ఎదుట రూపొందింది. ఆ ఆకారం రాంబాబు.

రాంబాబు మౌనంగా అప్పన్న కళ్ళలోకి చూశాడు. అప్పన్న మనసంతా పిండిముద్దలాగైపోయింది. అతడు చలనం లేకుండా స్తంభించిపోయాడు. కాస్త తెప్పరిల్లి పారిపోవాలన్న ఆలోచన మనసులో ప్రవేశించే సరికి రాంబాబు గొంతు అతని మనసుని వలలో పట్టింది.

“అప్పన్నా, ఎల్లిపోకు.” అంది ఆ గొంతు.

ఆ గొంతులో అస్పష్టంగా ధ్వనించిన ఆందోళన అప్పన్నకి ఆశ్చర్యం కలిగించింది.

“అమ్మ అలా ఉందేం ?” అన్నాడు రాంబాబు, పడకగది వేపు చూపిస్తూ. అప్పన్న సమాధానం చెప్పకుండా అతన్ని అనుసరించాడు.

పద్మసాని శరీరం అసందర్భంగా మంచం మీద పరుచుకుని ఉంది. మెడ అసహజంగా వంపు తిరిగి, మంచం పట్టీ ఇవతల వేళ్లాడుతోంది. పెదవుల సందు నుంచి కారిన రక్తం నేల మీద చిన్న మడుగు చేసింది. కొంత పెదవుల కొసని పేరుకుపోయింది.

“నాకు బయంగుంది,” అన్నాడు రాంబాబు. చటుకుని అతన్ని చంకనేసుకుని బయటికి పరుగెత్తాడు అప్పన్న.

“గుండె జబ్బు” అన్నాడు వైద్యుడు రాముడు.

పద్మసానికి అంత్యక్రియలు సుబ్బావధాని చేయించాడు. దహనం అవుతుంటే కరణం రామలింగం బతికున్న రోజుల్లో ఆమె వైభవాన్ని వర్ణించాడు. అంత సేపూ రాంబాబు అప్పన్న చంకనే అంటిపెట్టుకుని ఉన్నాడు. అప్పన్న కూర్చోలేదు. పద్మసాని ఇంటి హాలులో ఉన్న కన్నాన్ని గురించి కాని, అప్పన్న వేసుకున్న తొడలాగు, పూసుకున్న ఆముదాన్ని గురించిగాని ఎవరూ ప్రస్తావించలేదు.

దహన మయ్యాక అడ్డదారిని ఇంటికి బయలుదేరాడు అప్పన్న. కోట గోడ ఎక్కాడు. కాలిదారిని తన ఇంటి వెనక ఉన్న రావిచెట్టు నీడ కొచ్చాడు.

అకస్మాత్తుగా అప్పన్నకి బ్రతుకులో ముఖ్యమైనదేదో జారిపోయినట్టు అనిపించింది. పద్మసానిదొడ్డి వేపు చూశాడు. నేలంతా రకరకాల మొక్కలతో చీదరగా పెరిగిపోయింది–ఎన్నడూ మనిషి సంచారం ఎరగనట్టు. కోటగోడ శిథిలమైపోయింది. తను కూర్చున్న చోటు, ఎన్నడూ చూడని నట్టడవిలాగా అనిపించింది. అతను చటుక్కున చతికిలబడిపోయాడు. అరవై ఏళ్ళ అలసట ఒక్కసారిగా అతని అవయవాలను నిర్వీర్యం చేసింది. నిద్రపోతున్న రాంబాబుని ఒళ్ళోకి తీసుకున్నాడు. సున్నితమైన తన వేళ్ళతో అతని లేత చెక్కులు నిమిరాడు. కన్నపు కత్తి మొలలో గుచ్చుకుంటోంది చాలా సేపుగా. అది లాగాడు. ఇటూ అటూ తిప్పి చూశాడు. ఆ పగటి ఎండలో అది తళతళ మెరిసింది. అతను ఎన్నడూ ఎరగని వింత ప్రాణిలా అతని చేతి కది కొత్తగా తగిలింది.

అతని వొళ్లు గొంగళిపురుగుని తాకినట్టు జలదరించింది. తొందరగా ఆ కత్తిని శక్తి కొద్దీ విసిరేశాడు. ఆ కత్తి ఆ కోట గోడల శిధిలాల్లో ఎక్కడో కలిసిపోయింది.

రావిచెట్టు మొదలు నానుకుని కళ్ళు మూశాడు. రాంబాబు అతని ఒళ్ళో నిద్రపోతూనే ఉన్నాడు.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★